

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תקכ"א

בסעודת שלישית פרשת מסעי תשס"ח לפ"ק

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

שממה הוא בלי יושב, אלא בשמות אלו מרומזים העבודה שהוטל עליהם שם בניצוצות הקדושות, והמה נרמזים בשמות אלו, במקום זה תיקנו רתמה, ובמקום זה רמון פרץ וכו' וכו'. וזהו שאמר הכתוב, ואלה מסעיהם למוצאיהם, שתכלית מסעות הללו היתה להוציא הניצוצות הקדושות שהיו במקומות אלו. ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם, כאשר רצה לכתוב משה שמות מקום מסעם, קרא אותם על שם הניצוצות הק' שהוציאו במסע זה.

ודבר זה הוא גם בפרטיות בכל איש ישראל, וכמו שכתב בדגל מחנה אפרים בפרשתנו, ששמע ממרן הבעל שם טוב זי"ע, כי המסעות אלו הם אצל כל אדם מיום הוולדו עד שובו אל עולמו, כי יום הלידה והוצאתו מרחם אמו הוא בחי' יציאת מצרים כנודע, ואחר כך נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה ע"כ. וכמו שהמסעות הללו במדבר ממקום למקום, לא היה לשום תועלת עצמי, רק להוציא הניצוצות הקדושות שהיו במקומות אלו, כן מומין ה' לכל אדם בפרטיות המסעות שלו, הן בכלליות באיזה מקום תהא דירתו, ובכל יום ויום מכין מצעדי גבר, ומוליכו על מקומות הללו שישנם שמה הניצוצי קדושה השייכים לשורש נשמתו, שבאמצעות עבודתו שם בתורה ומצוותיה, או ביסורין וחלישות הדעת ועגמת נפש, וקבלתם באהבה, הוא מוציא משם ומכרר הניצוצות השייכים אצלו.

ובהיות שהאדם אינו יודע המקומות אשר שם מפוזרים הניצוצות השייכים לעבודתו, על כן יש ענן המוליכו, והמה הסיבות השונות שמוצינים לו מן השמים, סיבות מסיבות שונות, או לצורך פרנסתו או לצורך בריאתו, או לצורך מנוחת נפשו, והוא חושב שהולך עבור זה למקום ההוא, אבל באמת הוא להיפוך, בהיות שהוא צריך להיות במקום ההוא לברר הניצוצי הקדושה, מומינים לו הסיבות שיוליכו אותו שם, והקב"ה מגיד מראשית אחרית, ומזמין לו הראשית כדי להגיע להאחרית.

וכמו כן בכלליות, דרך האדם לחשוב, אשר רוב מאורעות חייו שנתגלגלו לו במשך ימי חייו, הם תוצאות מהבית אשר בו נתגדל, עשירות או עניות, מיוחסים או מוכבדים, ועבור זה הוצרך להנשא עם בת זוגו, ונשואין אלו סידרו חייו באופן ואופן כזה. והמה חייבים וגורמים לכל מאורעות חייו שנתגלגלו אחר זה. אבל האמת הוא להיפוך לגמרי, הקב"ה שמביט מראשית אחרית הבין דרכו, באיזה מקום ואופן הוא צריך לגמור ימי חייו, ועבור זה הולידו בבית זה, והזמין לו זיווגו באופן כזה, הכל עולה לנקודה אחת, שעל ידי סיבות אלו יגיע למקום ולמצב שיהיה תיקון נפשו.

וכזה נראה לבאר מה דאיתא בגמרא (בבא מציעא עה:) שלשה צועקים ואינם נענים וכו', והקונה אדון לעצמו. מאי הוא, דביש ליה בהא מתא, ולא אזיל למתא אחריתי ע"כ. ובפשוטו הכוונה, דשינוי מקום מקרע גור דינו של אדם (ראש השנה טו:). וכמהרש"א שם כתב, לא ידעתי לכון אמאי קרי ליה קונה אדון לעצמו ע"ש. וגם עצם הדבר צריך ביאור, הלא הקב"ה שומע תפלת כל פה, ולמה מגיע לו עונש כזה להיות מן הצועקים ואין נענים. ולא מצינו בשאר הדברים שמנאו חז"ל שם, דשינוי השם ושינוי מעשה שמקרעין גם כן גור דינו של אדם, אשר מי שאינו עושה כן, אינו נענה.

אך הענין הוא דאיתא בחובת הלבבות (בפתחה לשער הבטחון) בפרוש אחד שהלך פעם אל ארץ רחוקה כדי לחפש פרנסה. ופגע בו עובד אלילים, ואמר לו הפרוש שהוא עובד את הבורא, הכל יכול, המכלכל היחיד, המפרנס שאין כמוהו. ואמר לו העכו"ם מעשיך סותרים את דבריך, כי אילו מה שאמרת היה אמת, הרי הוא יכול לפרנס אותך בעירך, כשם הוא מפרנס אותך כאן. ולא היה להפריש מענה לדבריו, ושב לארצו, ושוב לא יצא מארצו לחפש פרנסה עכ"ד. ואמר על זה הרה"ק משינאווע זצ"ל, דאם היה האיש הלז לומד כתבי הארז"ל (עיין פ"י ע"ג חיים דף י"ב ודף מ"ה), לא היה חוזר לביתו, כי אולי צריך לנסוע למרחוק על מנת לתקן ענין אחר לגמרי עכד"ק (הובא בספר י"ג אורות ח"א דף ק"ב).

אלה מסעי בני ישראל, אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם, ביד משה ואהרן, ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאייהם (ג-א). ויש להבין למה האריך לספר שיצאו מארץ מצרים, הלא דבר זה ידוע מפרשיות הקודמות, שישראל היו במצרים והוציאים ה'. ולא עוד אלא שפירש ופירט איך יצאו, לצבאותם, ועל יד משה ואהרן. גם מה שאמר אשר יצאו מארץ מצרים, דמשמע שיצאו מעצמם, ולא אמר אשר הוציאים ה' ממצרים. הלא מצינו בכלעם שאמר, א-ל מוציאים ממצרים (במדבר מג-ב), וברש"י, שאמר לבלק אתה אמרת הנה עם יצא ממצרים (כ-ה), לא יצא מעצמו אלא האלקים הוציאים (תנחומא יד) ע"כ. ולמה אמר הכתוב כאן יצאו מארץ מצרים.

ונראה כי גזירת גלות מצרים היתה, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית 15-10), ולבסוף יצאו קודם הזמן, אחר ר"י שנה, ולא השלימו זמן הגלות במצרים. והסיבה לזה היתה, כי זעקו ישראל אל ה' מצרתם, והקב"ה שומע תפלת כל פה. וכמו שאמר הכתוב (שמות כ-ג) ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, וישמע אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו וגו'. וגם משה ואהרן נביאי ישראל במצרים הטיחו לדבר לפני ה' על מצבם של ישראל, וכמו שאמר משה לה', למה הרעתה לעם הזה (ה-ב), וכאשר ישראל זועקים לה' הם נענים. אמנם בהיות כי לא איש א-ל ויכזב וכן אדם ויתנחם, על כן שאר הגליות משלימין זה, ולכן אנו נדחין בארבע נפשות הארץ, בארבע גליות, אשר באים להשלים מה שחסרו במצרים.

וזהו שאמר הכתוב שיצאו מארץ מצרים לצבאותם, שהוא מלשון רצון וחמדה, (כמו שפירשו חז"ל (חולין ט) אהא דכתיב (בראשית ב-א) ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, שכל מעשה בראשית בצביונם נבראו [בדמות שבהרו להם]. ופירש במהר"ם ש"ף כי היא מלשון מרי צבי ביו"ד, כי היא מתחלף ביו"ד כידוע). והיינו שמצד גזירת ה' עדיין לא היה זמנם לצאת, אלא בשביל שחמדו לצאת, וזעקו לה' שיוציאים, על כן יצאו. וזהו שאמר, אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם, עבור רצונם לצאת.

וגם משה ואהרן התפללו עליהם, ועבורם נשא פנים לישראל, ויצאו ביד משה ואהרן, אשר בזה נרמז תפלתם שהיו רגילין בנשיאת כפים, וכמו שאמר משה, כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה' (שמות ט-כט), ובני ישראל יצאו מארץ מצרים 'ביד' משה ואהרן. - וזהו הסיבה של אלה מסעי בני ישראל, הגליות השונות שישאל גולים זה כאלפים שנה. וכמו שרמזו בספרים הקדושים, א"ה מ'סעי בני ישראל, הר"ת הם הארבע גליות א'דום מ'די ב'בל י'ון ע"כ. ולכן גם הנגינה הוא מונח רביעי, שבזה מונח הארבע גליות, שהגרמא לזה היה שלא השלימו הזמן הנקצב להם במצרים, אלא יצאו מארץ מצרים לצבאותם, שביקשו וחמדו כבר לצאת.

ומבואר באור החיים הק' (ויקרא כה-לט), כי סוד תכלית הגלות הוא לברר הניצוצי קדושה מבין הארצות, כי כל מקום ומקום שימצאון שם ישראל, באמצעות היסורין והתורה והמצוות, הניצוצות מתבררים מעצמם. והוא סוד אומרו (קהלת ה-ט) עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. שאם לא כן למה לא ייסרם ה' בשבט מוסר שם בארצם ובנחלתם. וכתב עוד, דאם תאמר אם כן אם לא היו ישראל חוטאים וגולים, מי היה מברר המתבררים עתה בתפוצות ישראל. דע כי אם לא היו ישראל חוטאים, היה להם כח לברר ניצוצות הקדושות במקום שהם מכל המוקומות אשר באו שם, מה שאין כן אחר חטאם דחלש כחם, ולואי שתשיג ידם במקום עצמו אשר שם הניצוצות עכ"ל"ק.

וכמו כן המ"ב מסעות שהלכו ישראל במדבר, אשר על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו (במדבר ט-17), שהענין הראה להם המסעות, ויש אשר יהיה הענין מערב עד בקר ונעלה הענין וגו', או יומים או חדש או ימים. כל זה היה לתכלית בירור הניצוצי הקדושה שהיו במקומות אלו, ולפי הזמן שעולה לבירורם הוצרכו לשהות על מקומות אלו. - והשמות של מסעות אלו, אינם שמות של עיר, כי הלא מדבר

ישורש הדברים הוא בספר בעל שם טוב (פ' לך אות כ"א) שביאר הכתוב (תהלים לו-כג) מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, כי יש אנשים הנוסעים לארץ מרחקים בסחורות וכדומה, ובאמת לא מחשבותיו יתברך שמו מחשבותם, כי הם חושבים בנפשם שכל עצמם עם דרך נסיעתם לארץ מרחקים הוא בעבור הרבות זהב וכסף חילוף סחורתם, ולזה הם מקצים רגליהם. ובאמת הוא ית"ש לא כן ידמה, כי הוא יודע לתקן ענינו יותר ממנו, ולפעמים יש לו לאדם ככר לחם בארץ מרחקים הנוגע אל בחינתו, והוא צריך לאכול אותו ככר דייקא באותו מקום ובשעה הזאת, או שצריך לשנות מלא לוגמיו מים במקום ההוא, ולכוננה זו מצעדי גבר כוננו, להרחיק נדוד כמה מאות פרסאות, בכדי להשלים את נפשו עם זה הככר לחם, ושתייט מעט מים או הרבה. ולפעמים אפילו אליו לא יגיעו, כי אם לאחד ממושרתיו העברים, אם יש לו שם פת לחם וקיתון מים, ולהיות שאין ידו משגת לנהוג נסיעה למקום רחוק כזה, זאת היא הגורמת רצון לבעליו לנהוג דרך נסיעתו דייקא למקום ההוא, בעבור עבדו למלאות כריסו מלחם המזומן לו שם, ולשתות מימיו הנוגעים אליו, כי כן גורה חמתו ית"ש הצריך להשלמת נפשו לקבץ חלקיהו, המה אחת מדרכי הא-ל. ולזה רומז הכתוב, מה' מצעדי גבר כוננו, שנוהג איזה נסיעה למקום רחוק, והכל הוא מאתו יתברך, כאשר גורה חמתו להשלמת נפשו באמת מסיבותיו ית"ש הידועים לו, והוא האדם לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשוב, כי אם ודרכו יחפץ, לנהג נסיעה ובסחורה וכדומה וכו' עכ"ל. (ועיין שמון ראש ח"י פ' בחוקתי רפג).

ומעשה הא דמוזין ה' להאדם דביש ליה בהאי מתא, היינו משום שכבר תיקן במקום זה מה שהיה מוטל עליו לתקן, והוא צריך לצאת גם לישאר מקומות לתקן, ולכן הסינו לו מן השמים שיהא לו ביש בהאי מתא, כדי שיעזוב המקום ההוא, וילך להמקום שנוגע לצורך תיקונו נפשו. – וזהו היפוך דעת בעל הבית, שחושב שבשביל דביש ליה בהאי מתא, על כן הוצרך לילך למקום אחר. אלא הדברים הם להיפוך, כי בשביל שמוטל עליו להיות במתא אחריתא, על כן הסינו לו שיהא לו ביש בהאי מתא. ולכן גם כאשר צועק שתם תפלתו, כי זהו לטובתו, שלא יהא נענה במקום שהוא נמצא בו, כדי שילך למתא אחרתא. – ומי שמכיר זאת, שיש לו אדון מלמעלה, אשר מכין מצעדי גבר, ובכל מקום שהולך הרי זה בשליחות אדונו, הוא מבין שכאשר ביש ליה בהאי מתא, התכלית הוא ללכת למתא אחריתא. ומי שאינו הולך למתא אחריתא, הרי זה לסימן שקונה אדון לעצמו, שחושב שהוא עצמו הוא האדון, ואין לו אדון מלמעלה שמוליכו ומכין דרכו.

ועל זה אמר הכתוב, ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם, המאורעות המוצאות את האדם המה מוצאייהם, והודיע להם משה שמסעיהם ממקום למקום, אינו בשביל מוצאייהם הקודמות להם, שמאורעות אלו גרמו למסעיהם, אלא להיפוך, ה' הביא עליהם את 'מוצאייהם למסעיהם', כדי שיעזבו המקומות שהמה צריכים להיות בחייהם, הזמין להם הסיבות מתחלה, ורבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. אבל בני אדם שטח עיניהם מראות, המה חושבים כי 'אלה מסעיהם למוצאייהם', כי המסעות היו רק עבור המאורעות שקדמו, והסיבות הללו המה הגורמים שהוצרך למסעות אלו. אבל משה כתב והודיע לנו, שנדע כי הכל הוא מחשבון א-ל דעות, וכל המוצא את האדם הכל הוא למסעיהם, כדי שיעזבו המקום שבו יא לתיקונו נפשו. – וכמו שהמ"ב מסעות במדבר לא היה בהם שום צורך כלל, שהכל היה להם גם במקומם הקודמת, ועל כרחק שלא היה בהם חפץ וזלת הוצאת הניצוצי הקדושה שבמקומות אלו, כן הם המ"ב מסעות בכל אדם בפרטיות.

והנה אנו עומדים בהימים שמתאבלים על חורבן בית מקדשינו, שאמרו חז"ל (יומא ט:): מקדש שני היו עוסקים בתורה ובמצוות וגמילת חסדים, ומפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים ע"כ. ובעוה"ר עדיין החטא הזה מרקד בנו, ובירה תוכיח שלא נבנה עדיין מקדשינו. והוא פלא, שיתכן שיעסקו בתורה ומצוות, וגם עוסקין 'בחסד', ומצד השני יהיה שנאת חנם, שדוקרין זה את זה בחברות שבבלשונם. ואין זה סתירה, שהוא עושה חסד עם חבריו לאלפים, אבל מי שהוא נגד חברותיו יכול לרודפו עד חרמה.

ובגמרא (בבא מציעא ל:) אמרו, לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהעמידו דיניהם על דין תורה ע"כ. ובתוס' שם הקשו דביומא אמר משום שנאת חנם. ויש לומר דהא והא גרמא ע"כ. ונראה עוד, כי מתחבולות היצר הוא, להלביש כל מחלוקת ושנאה בלבוש של תורה וכבוד שמים, ולקנא קנאת ה', ואז אינו מתבייש בשנאתו,

אלא הוא לו לכבוד ולתפארת, ועל ידי זה ימצא תמיד המחזיקים בידו, שהרי מתעה בני אדם שאין זה נוגע עבורו ולא לתועלתו הוא, אלא כבוד המקום הוא דורש. וכמו שפירשו דברי התנא (אבות ה-ו) כל מחלוקת שהוא לשם שמים סופה להתקיים, שכאשר מלביש המחלוקת במעטה שכוונתו לשמים, אז אין סיכוי שיתבטל מחלוקת ההוא, כי אוהב מצות לא ישבע מצות, וסופה להתקיים. וכמו כן היה בבית שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים, ולא היה בזה סתירה להחרבות שבלשונם, שגם זה הוא חלק מהמצות ה' אשר הם עוסקין בה. וזהו שאמרו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהעמידו דבריהם על דין תורה, שכל דבר הלבישו אותו בלבוש של תורה, שהתורה אומרת שצריכין להתנהג ככה, וגם השנאת חנם העמידו על דין תורה, ולכן היו רחוקים מתשובה, כי על דבר מצוה לא מתחרט, והא והא גרמא ליה.

הכתוב אומר (משלי כו-כ) באפס עצים תכבה אש, ובאין נרגן ישתוק מדון. ופירש רש"י כלומר שני דברים אלו שוין, כשם שבאפס עצים תכבה אש, כך באין נרגן של לשון הרע, המסכסך בעלי ריב, ישתוק מדון ע"כ. ולכאורה מה קא משמע לו, דבדואי דבלי בעלי ריב אין ריב. ונראה בהקדם לכאור הכתוב, בחורים טחון נשאו ונערים בעץ כשלו (איכה ה-ז). ויש לומר דלכאורה הלשון שנאת 'חנם' צריך ביאור, כי אין שום שנאה בחנם, וכל השונא חבירו יש לו סיבות רבות וטענות הרבה אשר עבורם שונא אותו, ולמה קראו שנאת חנם. ודברי רש"י (שבת לב:) ידועים, דכל שלא ראה בו דבר עבירה שיהא מותר לשנאותו, קרוי שנאת חנם ע"כ.

אך יש עוד דברים בגו, כי המאמין האמיתי שמכיר שאין דבר מתהווה בעולם בלי השגחת הבורא, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו (יומא לה), ואין אדם יוכל להזיק לו בלי שהכריזו כן מן השמים, והמצב שהוא נמצא בו, והמאורע שנעשה לו, הכל נגזר עליו מתחלה מאת ה'. והאדם הזה עשה לו רעה, אינו אלא שליח מן השמים על זה, אשר לפעמים מגלגלין חוב על ידי חייב (שבת לב), אבל הדבר שאירע לו היה מתגלגל אליו בבירור ממקום אחר. אדם כזה אין לו שנאה על חבירו, כי אין זה ממנו אלא מאת ה'. ומדריגה זו מציעו בדוד מלך ישראל, כאשר יצא שמעי בן גרא לקללו, ויאמר אבישי בן צרויה אל המלך וגו', אעברה נא ואסירה את ראשו. ויאמר המלך וגו' ה' אמר לו קלל את דוד, ומי יאמר מדוע עשיתו כן וגו', הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה' (שמואל ב-טו) ע"ש.

וזהו לדוגמא, כאשר יקום איש על רעהו להכותו מכות גדולות במקל, לא יתרעם האדם על העץ שהכהו, ולא ישפוך חרונו עליו, כי העץ לא אשם כלל, הגם שהמקל הפליא בו מכותיו, אין זה ממנו אלא מהאיש שהטה את העץ עליו. וכמו כן יש להאדם להאמין שגם האיש ההוא אינו המכה, אלא שליח ה' הוא שהטה אותו לזה, וה' אמר לו קלל, ולמה ישפוך חרונו על אותו האדם, שגם הוא לא אשם בדבר. יתכן שהוא חייב לה' על שאר דברים, ועבור זו נתגלגל הדבר על ידו, אבל עצם המאורע מאת ה' הוא ולא מהאדם. וכמו שאם האדם שונא את המקל, הרי זה חנם, כי בשביל שהמקל לא עשה מצדו דבר, כמו כן השונא את חבירו הרי זה שנאת חנם, כי הוא רק שבטו של ה'. וכמו שאמר הכתוב (ישעיה י-ז) הוי אשור שבט אפי, וברש"י עשיתי את אשור שבט אפי לרדות בו את עמי ע"כ. והיינו שכאשר אשור רודה את ישראל, אין זה אלא מאת ה', ואשור הוא רק השבט והמקל שה' מטהו על ישראל.

ולכן שקולה שנאת חנם כנגד עבודה זרה, כי השונא את חבירו הרי הוא כאינו מאמין בהשגחת ה', אשר הכל בא מאתו ית"ש, וחושב שחבירו עשה לו הרעה מעצמו, אבל באמת אין הוא אלא העץ המכה. ואם כן בשנאתו חבירו הרי הוא כמודה שלא ה' שלחו, והרי זה פגם כעבודה זרה, שחסר לו האמונה בשלימותו. – ולכן הנביא מקונן על אותו הדור שהיתה בהם שנאת חנם, אשר עבור זה בא עליהם העונש שבחורים טחון נשאו, וקמפרש טעמא, מה היתה סיבת החטא, וקאמר משום שהנערים בעץ כשלו, שהם נכשלו בהשקפתם ולא התבוננו שמי שעושה להם רעה, אין הוא אלא העץ, ולא הוא המכה, אלא הוא שבט אפיו של הקב"ה לייסרו.

וזהו שאמר הכתוב, באפס עצים תכבה אש, כאשר אש המחלוקת בוער בישראל, ויש שנאת חנם ביניהם, אם יכירו וישיגו שהאדם עשה לו רעה הוא 'אפס', אין בכוחו להרע לו מעצמו, והוא רק דוגמת 'עצים', שאין בכחם מעצמם להרע להאדם, אז 'תכבה האש' של המחלוקת. 'ובאין נרגן', שיכיר שאין חבירו הנרגן, אלא הוא שליח מן השמים, אז 'ישתוק מדון'. – וזאת עבודת בני ישראל בגלות החל הזה, לתקן החטא אשר בשבילה גלינו מארצנו, ולהתעורר באהבה רבה ואהבת עולם לכל איש אשר בשם ישראל יכונה, ושומר תורת ה', ובזכות זה נזכה לראות בשמחתן של ישראל במהרה דידן בביאת בן דוד.

על הטוב יזכר ידידנו החשובים שהשמה במעונם שנדבו להוצאת הגליון הזה

הרב ר' אשר פרנס שליט"א לרגל הולדת בתו למזל טוב	הר"ר משה צבי קליין נ"ו לרגל הולדת בנו למזל טוב	הר"ר אהרן פריעד נ"ו לרגל הולדת בנו למזל טוב	הר"ר אשר כהנא נ"ו לרגל הולדת בנו למזל טוב
---	---	--	--